

СТАНОВИЩЕ

От проф. д.пс.и. Снежана Евлогнева Илнева, катедра „Социална, трудова и педагогическа психология”, СУ „Св. Климент Охридски”

на дисертация на МУСТАФА ЯЛВАРЪДЖЪ

на тема: “ РАБОТОСПОСОБНОСТ И ПСИХИЧНИ СЪСТОЯНИЯ ПРИ ХОРА,
ЗАНИМАВАЩИ СЕ С ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ ЗА АУТИСТИ В
РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ ”

за присъждане на научната и образователна степен „доктор” по научната специалност
„Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. МЛФ),
професионално направление 7.6 Спорт, НСА „В. Левски“

Дисертационният труд е разработен в сфера, за която липсват достатъчно научно аргументирани изследвания. Работата с аутисти само по себе си е доста сложно предизвикателство за всички категорични специалисти, изисква положително емоционално отношение и създава високи предпоставки за професионално изчерпване. Бърнаутът и емоционалните състояния, които влияят на работоспособността и трудовото изпълнение, са водещи при изследване на трудовото поведение, но няма конкретни данни за специалисти, работещи с лица от аутистичния спектър, особено в сферата на физическото възпитание и спорта. Специалистите, работещи с аутисти, са подложени на допълнителни професионални изисквания и стрес, имат нужда от специфични професионални умения, но като цяло се приема като констатация високото ниво на стрес и бърнаут, характерно за такъв род професии и дейности, като не се отчитат конкретни особености и насоки за поддържане и повишаване на тяхната работоспособност и удовлетвореност. В това отношение дисертацията не само е насочена да запълни тази липсваща изследователска ниша, но и би предоставила насоки за бъдещи изследвания и профилиране на конкретни действия относно подобряване на трудовото изпълнение и психичното благополучие на професионалните групи, които работят с хора от аутистичния спектър.

Дисертацията е структурирана съобразно изискванията за такъв род научни разработки в увод, четири глава, изводи и препоръки и библиография и е с обем от 146 стандартни страници, илюстрирана е със 7 фигури и 39 таблици и се основава на 194 литературни източника.

Първата глава охваща теоретичен анализ на изследваните конструкти. В нея в първи параграф са описани лицата от аутистичния спектър и тяхното физическо възпитание, което въвежда в проблематиката и подчертава значимостта на проблема. В следващите параграфи има кратко описание на удовлетвореността от работата, професионалното изчерпване (бърнаут), емоционалното състояние и емоционалната интелигентност, работоспособността и умората, както и са приведени емпирични данни, свързани с теоретичните конструкти. Докторантът доста пестеливо, макар и точно, е представил основните понятия, но би могло да се помисли за по-изчерпателно представяне и систематизиране на използваните теоретични конструкти.

В емпиричната част, която обхваща последователно втора, трета и четвърта глава, е осъществено изследване на удовлетвореността от работата, професионалното изчерпване, емоционалното състояние и емоционалната интелигентност.

Целта е да се проведе изследване сред три категории специалисти по физическо възпитание и спорт: работещи с аутисти, с нормални индивиди и стажанти или студенти по физическо възпитание, за да се установят различията между тях. Направен е прецизен и аргументиран модел на изследване, като са очертани основната хипотеза, целта и задачите на изследването. Те са ясно формулирани, като очакваните връзки между изследваните променливи са представени графично, което създава прегледност и насочва към конкретните резултати.

Използваните скали за измерване на удовлетвореност от работата, професионално изчерпване, позитивна и негативна афективност и емоционална интелигентност са утвърдени в психологията и притежават изискваните психометрични качества.

Използвани са съвкупност от статистически методи, като дескриптивна статистика, t-тест, дисперсионен анализ, корелационен анализ, конфирматорен анализ, които съответстват на поставените цели и позволяват да се установят различията и взаимовръзките между изследваните променливи.

В изследването са включени 500 лица, като коректно е описан броят на непълнените въпросници. Описанието на извадката е направено подробно в анализа на резултатите, като освен разпределението по пол, възраст, тип група според спецификата на работата, са направени и сравнения според месечен доход, обща и седмична натовареност, тютюнопушене и ред други фактори, които имат отношение към нивото на професионално изчерпване и удовлетвореността от работата.

Установяват се различия в емоционалното изчерпване и компоненти на емоционалната интелигентност при пушачи и непушачи, както и се отчита значението на ред други фактори. Моделирани са структурни уравнения, за да се установи директният и индиректен ефект на професионалното изчерпване, емоционалното състояние и емоционалната интелигентност върху удовлетвореността от работата. Прилагането на структурни уравнения по отношение на изследваните променливи е релевантно, доколкото позволява да се опишат сложните връзки между тях и да се установи кои от тях по какъв начин влияят на удовлетвореността от работата.

Необходимо е да подчертае, че всички изведени резултати имат практическа значимост не само по отношение на изследваните групи лица, които работят в сферата на спорта и физическото възпитание, но и допринасят за изясняване на сложните взаимовръзки между емоционална интелигентност, бърнаута като последица от стреса в работата и удовлетвореността от работата. Ролята на емоционалната интелигентност и на позитивната и негативната афективност е ключова при работата с хора, особено при работа с лица от аутистичния спектър. Обобщени са ред закономерности, които разкриват значимостта на емоционалните фактори за формиране на удовлетвореност от работата и които дават възможност да се предложат и въведат подобрения, отчитайки емоционалната интелигентност и положителните и отрицателните емоционални състояния, в това число при подбора на специалисти, с оглед повишаване на тяхното професионално изпълнение.

Направените интерпретации са коректни, като прави впечатление обособяването на дискусията им в отделна глава. Това създава прегледност, позволява да се видят съществени разлики и следователно въз основа на това да се направят ценни констатации относно подобряване на ефективността както на работещите с аутисти, така и на учителите по физическо възпитание, работещи в нормална среда, и на студентите.

В заключение мога да констатирам, че е налице дисертация, която отговаря на всички необходими научни критерии за придобиване на научната и образователна степен „доктор“. Авторефератът пълно и коректно отразява съдържанието на дисертационния труд. Създаден и емпирично проверен е модел на изследване, установени, интерпретирани и дискутирани са статистически значими резултати, които имат директно отношение към подобряване на работата на учители по физическо възпитание. Това ми дава основание с пълна увереност да предложа на уважаемото

научно жури да оцени подобавашо дисертационния труд и да присъди образователната и научна степен „доктор” на Мустафа Ялваръджъ.

01 юни 2018 г.

Проф. д.пс.н. Снежана Ильева